

เทศน์เช้า วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังธรรมเภาะ สัจธรรมมันเป็นความจริง เภาะเป็นส่วนหนึ่งของสัจธรรม เภาะชีวิตเรา หมุนไปในวัฏฏะ คุสุขัณฐิ หมามันเกิดๆ จากธรรมชาติของมัน มนุษย์ก็เกิดเหมือนกัน เทวดา อินทร์ พรหมก็เกิดเหมือนกัน แต่จิตหนึ่ง จิตดวงนั้นเวียนตายเวียนเกิดไป ขณะเวียนตายเวียนเกิด มา เห็นใหม่ นี่เราเกิดมาเป็นมนุษย์เกิดในประเทศอันสมคฺวร ในประเทศอันสมคฺวรหมายถึงว่า สภาวะแวดล้อมมันดีมาก

ค้ำว่าดีมากนะ สภาวะแวดล้อมดีมากมันอุดมสมบูรณ์ การเกิด เห็นใหม่ ปัจจัยเครื่อง อาศัย ถ้าเราขยันหมั่นเพียรสิ่งนี้ไม่ขาดแคลน แต่สิ่งที่มีขาดแคลนเพราะเราไม่หมั่นเพียรของ เภาะ ประเทศอันสมคฺวร เมื่อก่อนป่าเขามันให้ทรัพยากรเรามาก แต่เพราะป่าเขา สิ่งต่างๆ มัน ปรับตัวมานะ ถ้าป่าเสื่อมโทรมเราปล่อยมัน มันจะฟื้นตัวมันเอง แต่เพราะคนไปใช้ทรัพยากร มาก เภาะใช้มากเกินไป พอเราใช้มากเกินไปมันฟื้นตัวไม่ทัน

สิ่งในหัวใจเราก็คือเหมือนกัน สิ่งที่ว่าเราเป็นคนดีๆ สิ่งนี้ถ้ามันมีสติปัญญามันปรับตัวมันได้ นะ ในใจของเราทุกคนอยากเป็นคนดีทั้งนั้นแหละ แต่เพราะความโลภใจ ความโลภ ความ ต้องการ นี่ค้นหาความทะยานอยาก ถ้าค้นหาความทะยานอยาก เห็นใหม่ ตัดป่า เภาะใช้สอย ทรัพยากรจนมากมายมหาศาล จนป่านั้นเสื่อมโทรมไปหมดเลย

ชีวิตเราเกิดมานี่เราเกิดมาในประเทศอันสมคฺวร เกิดจากพ่อจากแม่ เกิดมาเป็นชาวพุทธ เกิดมาเป็นชาวพุทธนะ พระพุทธศาสนาสอนเรื่องสัจธรรม สอนเรื่องการเกิดและการตาย ศาสนา อื่นๆ ลัทธิอื่นๆ เขาสอนกันไปเขาก็สอนว่าให้ขอเอา ให้อ่อนวอนเอา ให้ทำให้พอใจกับผู้นำ แต่ ในพุทธศาสนาไม่สอนอย่างนั้น ในพุทธศาสนาไม่ให้เชื่อสิ่งใดๆ เลย ไม่ให้เชื่อแม้แต่อาจารย์ ของเราพูด แต่ถ้าไม่ให้เชื่ออาจารย์พูดแล้วเราจะปฏิบัติของเราได้อย่างไร?

ไม่ให้เชื่ออะ กาลามสูตรไม่ให้เชื่อสิ่งใดๆ เลย ให้เชื่อสัจจะความจริง สัจจะความจริง หมายถึงผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ผู้ที่เริ่มเป็นอนุบาล เริ่มฝึกหัด การเริ่มฝึกหัดเราก็จะตื่นตื่นไป กับความรู้ความเห็นของเรา แต่พอเราเติบโตขึ้นไป เห็นใหม่ สติปัญญาของเราจะกว้างขวางขึ้นไปมากขึ้น พอสติปัญญาเรากว้างขวางขึ้นไปมากขึ้น เราก็มีหัตถ์จรรยกับความรู้ความเห็นของเรา นะ มหัตถ์จรรยมาก มหัตถ์จรรยมาก ความมหัตถ์จรรยมันจะมีมากกว่านี้อีกมหาศาล มีมากกว่านี้ มหาศาลเพราะอะไร? เพราะสิ่งที่มันอยู่จิตใต้สำนึก

เวลากิเลสค้นหาความทะยานอยาก นี่เวลาหลวงปู่มั่นท่านบอกว่า “อวิชชาเกิดจากรูติดิจิต”

อวิชชามันอาศัยบนที่ใด? เห็นไหม มาร มารมันอาศัยอยู่ที่ใดที่อาศัยของมัน มารมันก็ อาศัยภวาสวะ อาศัยภพ อาศัยที่อยู่ของมัน เราเกิดในประเทศอันสมควร เกิดในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกิดในสังคมที่ดี เกิดต่างๆ ที่ดี คำว่าดีของเราเนะ ดีของเราให้เปรียบเทียบกับสังคมทั่วโลก คำว่าดีของเรา แต่เวลาเราไปอยู่สังคมใดเราก็อ้างสังคมนั้นเบียดเบียน สังคมนั้นเห็นแก่ตัว สังคมนั้นเอาเปรียบทั้งนั้นแหละ เพราะสังคม เราก็คือหนึ่งในสังคมนั้นแหละ แต่ความรู้สึกนึกคิดของคนมันแตกต่างกันหลากหลาย

ฉะนั้น เราเกิดในสังคมที่ดี เราเกิดในประเทศอันสมควร เกิดในประเทศอันสมควร แต่เพราะมันมีกิเลสใจ มีค้นหาความทะยานอยากของเรา เราคาดหมายของเราไปมหาศาลไป มหาศาลไป คาดหมายมหาศาล สิ่งนี้มันกลับมาบีบคั้นเราใจ ไม่ได้ตั้งใจๆ ถ้าไม่ได้ตั้งใจ เห็นไหม ปานะ ปล่อยมัน ไม่ไปทำลายมัน มันจะพันพัวตัวมันขึ้นมา ถ้าพันตัวมันขึ้นมา ปาเขามันเป็นที่พึ่งอาศัย จิตใจของเรามันมีคุณค่าของมัน มีคุณค่าของเราเองอยู่แล้ว แต่หัวใจของเรามันสิ่งที่มีมารครอบงำ เพราะกิเลสอวิชชาเกิดบนรูติดิจิต

อวิชชา เห็นไหม ความคิดเกิดบนไหน? ความคิดก็เกิดบนความรู้สึกของเรา ความคิดกับความรู้สึก ความรู้สึกมันความรู้สึกรับรู้ แต่ความคิดมันคิดออกไปร้อยแปดพันเก้าเลย เห็นไหม อวิชชามันก็เกิดบนรูติดิจิต มันเกิดบนหัวใจของเราทั้งนั้นแหละ ที่นี้มันเกิดบนหัวใจของเรา หัวใจของเราทุกคนทำดีและทำชั่ว มันหมุนไปในวัฏฏะ สิ่งที่ถูกหมุนไปในวัฏฏะนี้เวียนตายเวียนเกิด หมุนไปในวัฏฏะมีกรรมดีและกรรมชั่ว กรรมดีกรรมชั่วมันเกิดขึ้นมา ความคิดมันก็มีดีและชั่ว มีดีและชั่ว ความคิดที่ดีล่ะ?

ความคิดที่คืนะ ถ้าความคิดที่คืนันไม่มีผลข้างเคียง ความคิดที่ดีเวลาเกิดขึ้นมากับเรานั้นมีความอบอุ่นกับมัน แต่ความคิดที่เป็นกิเลสค้นหาความทะยานอยากมันมีแต่ความเร่าร้อน สมุทัยมันต้องการ มันมีพลังงาน มันขับเคลื่อนของมันไป มันมีแต่ความเร่าร้อน ถ้าความเร่าร้อนนะแล้วคิดดีทำอย่างไรล่ะ? คิดดีต้องมีสติ ถ้าเรามีสติยับยั้งความคิด สิ่งนั้นคิดด้วยเหตุด้วยผล สิ่งที่ไม่ดีเราวางไว้ สิ่งไม่ดีวางไว้ สิ่งใดที่มันดี ชีวิตนี้เกิดมานี้เกิดมาเพราะอะไร? เกิดมาเพราะมันต้องเกิด เกิดมาเพราะมันมีวิชาใจ มันต้องเกิด มันมีแรงขับของมันต้องเกิดอยู่แล้ว

แล้วเกิดมาเป็นมนุษย์ เห็นไหม เกิดเป็นมนุษย์มีร่างกายและจิตใจ จิตใจก็คิดไปร้อยแปดแต่ร่างกายนี้มันต้องมีปัจจัย ๔ ปัจจัยนะ นี่ปัจจัยเครื่องดำรงชีวิต ชีวิตนี้มันดำรงอยู่ได้ ดำรงอยู่ได้เพื่ออะไร? ดำรงอยู่ได้เพื่อฝึกหัดใจเรานี้ไง ดำรงอยู่ได้เพื่อให้ใจเราได้เปรียบเทียบ ได้ฝึกหัดว่าโลกนี้มันมีอะไร? โลกนี้มันมีสิ่งใดบ้างที่เรายังสงสัยมันอยู่? โลกนี้เวียนเกิดเวียนตายนะ สิ่งที่เราหรือคนสิ่งนั้น เราเคยเกิดมาชาติที่แล้วเราทำไว้ แล้วเราเกิดมาชาตินี้เรามาศึกษาสิ่งที่เราค้นคว้าไว้บ้างหรือเปล่า? เรารู้ไหม? เราก็ก็นึกหรืออก แต่สิ่งที่เราทำไว้ล่ะ?

สิ่งที่เราทำไว้ เห็นไหม เวียนเกิดเวียนตาย โลกมันมีแบบนี้ เกิดมาศึกษาชีวิตของเรา ถ้าศึกษาชีวิตของเรานะ เวลานั้นกปฏิบัติให้ถึงมรณานุสติ ระลึกถึงความตาย ถ้าระลึกถึงความตายนะ จิตใจถ้าคนมีอำนาจวาสนา พอระลึกถึงความตายนะมันหยุดใจ สิ่งที่มีมันเป็นความเร่าร้อน สิ่งที่มีมันเผาผลาญเรานะ นี่มันเผาผลาญเราเพราะเราตามมันไป พอบอกว่าเราจะต้องตายแล้ว คือว่าเราจะไม่ตามมันไป เราจะไม่ให้มันเผาเราไป

ถ้าเราคิดตามมันไป แล้วมันไม่สมควรปรารถนา คิดแล้วมีความรู้สึกรู้สึกกังวลมันก็เผาเผาเรา เราต้องแสวงหา ต้องทำให้ได้อย่างนั้น ถ้าบอกเราจะตาย นี่มรณานุสติ คนต้องตายๆ คนต้องตาย มันที่อยู่นี้มันก็พออยู่พอกิน มันก็พอใช้พอสอย มันก็อยู่ของเราได้แล้วแหละ ชีวิตมันก็มีเท่านี้แหละ ถ้าชีวิตมีเท่านี้ ความคิดมีสติมันก็หยุดแล้ว หยุดอะไร? หยุดค้นหาความทะยานอยาก สมุทัย สิ่งที่มีมันคิด คิดแล้วไม่ได้ตั้งใจ ไม่ได้ตั้งใจ นี่มันเผาเผา

ถ้ามันเผาเผา นี่ความคิดเหมือนกัน แต่ความคิดหนึ่งมันไม่มีค้นหาความทะยานอยาก มันไม่มีสิ่งที่เผาเผา ความคิดหนึ่งมันมีค้นหาความทะยานอยากเผาเผา อวิชาเกิดบนฐิติจิตฉะนั้น เวลาความคิดมันเกิดออกไป อวิชามันก็ตามออกไป แต่ถ้ามีสติยับยั้ง เห็นไหม มันยับยั้งสิ่งนี้ไว้ ยับยั้งสิ่งนี้ไว้ เราเกิดในประเทศอันสมควรนะ เกิดในสภาวะแวดล้อมที่ดี ยิ่งสมัยโบราณ

สภาวะแวดล้อม น้ำ บรรยากาศนี้ดีมาก เพราะคนมันยังน้อยอยู่ แต่คนมันมากขึ้นมามันก็แย่งกัน กินแย่งกันใช้ สภาวะแวดล้อมมันก็เปลี่ยนแปลงไป

จิต! จิตเวลามันเกิดขึ้นมามันก็มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีๆ นี่แหละ แต่พอเราศึกษา เราศึกษา ทางโลก เราศึกษาแต่เรื่องสภาวะแวดล้อมจากภายนอก ต้องแข่งขันๆ การแข่งขันนี้แข่งขันหา ปัจจัย ๔ มาเพื่อดำรงชีวิต เห็นไหม คนเราต้องมีความมุมานะ เราต้องมีความขยันหมั่นเพียร ถ้า คนมีความขยันหมั่นเพียร ทำงานสิ่งใดนะมันไม่ขัดสนหรอก มันพออยู่พอกิน มันเป็นไปไม่ได้ แหละ แต่ถ้ามันมีตัณหาเผาผลาญมันล่ะ?

ถ้าคนเรามันมีความหมั่นเพียรมันไม่ขัดสนแล้ว เห็นไหม เวลาประพฤติปฏิบัติมันก็ต้องอาศัยความหมั่นเพียร ความหมั่นเพียรนะ ความสังเกต ความมีสติมันสังเกตใจเรา คิดอย่างนี้ ถูกต้องไหม? คิดอย่างนี้ไม่ถูกต้อง การคิดอย่างนี้มีสติปัญญาควบคุมอย่างนี้ นี่พุทธศาสนา ปัญญาครอบรู้ในกองสังขารมันจะเกิดขึ้นไป

ปัญญาอย่างนี้ปัญญาโลกนะ ปัญญาโลกหมายถึงว่าไม่มีขอบเขต เราคิดของเราไปเรื่อย เลื่อย แต่ถ้าปัญญาที่ครอบรู้ในกองสังขาร ในกองสังขาร ความคิดมันมีปัญญาครอบงำมันไว้ ครอบคลุมไว้ว่าไม่ให้คิดนอกเรื่องนอกราวจนเกินไป ถ้าคิดนอกเรื่องนอกราวเกินไป นี่คิดชั่ว คิดชั่วหมายถึงคิดแต่สิ่งที่ไม่เอาแต่ไฟแต่ไฟเผาเผาตัวเราเอง คิดดี คิดดี เห็นไหม ชีวิตนี้เป็น แบบนี้ ถ้าชีวิตนี้เป็นแบบนี้เราก็ได้ชีวิตนี้มา เราได้สภาวะแวดล้อมที่ดี เราได้ป่าได้เขาของเรามา แล้วถ้าเราชำระล้างกิเลส ถ้าชำระล้างกิเลส ทำลายป่าเขาทั้งหมด ทำลายป่ารกชัฏทั้งหมดเลย แต่ไม่ได้ตัดต้นไม้แม่แต่ต้นเดียว

ป่าเขา ป่ารกชัฏนี่คือกิเลสตัดความทะยานอยาก เห็นไหม การตัดป่า ตัดป่ารกชัฏ ตัด กิเลสตัดความทะยานอยาก แต่ไม่ได้ตัดป่าแม่แต่ต้นเดียวเลย ไม่ได้ทำสิ่งใดบอบสลายเลย ไม่ได้ทำสิ่งใดกระทบกระเทือนใครเลย แต่ทำลายกิเลส การฆ่ากิเลส ฉะนั้น การฆ่ากิเลส ตัดป่า โดยที่ไม่ได้ตัดต้นไม้ต้นเดียวเลย เวลาเขาตัดป่าตัดเขา เขาทำลายราบเป็นหน้ากลอง เราดูเราเห็น ได้หมดเลย แต่เวลาเราตัดกิเลสตัดความทะยานอยากมันเป็นนามธรรม มันตัดอย่างไรล่ะ?

ถ้ามันจะตัดอย่างไร เห็นไหม ทำความสงบของใจเข้ามา เพราะสิ่งที่เป็นนามธรรม กิเลส เป็นนามธรรม ใจเราก็เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม พอเวลาเวียนตายเวียนเกิดมันได้ รูปธรรมมา เวลาเกิดมานี้ปฏิสนธิจิตเกิดในไข่ เกิดในครรภ์ เกิดในน้ำคร่ำ เกิดในโอปปาติกะ มัน

เกิดแล้วเราถึงได้สถานะนี้มา พอได้สถานะนี้มา นี่ผลของวิญญูะ ผลของเวร ผลของกรรม เพราะเราทำดีเกิดดี ทำชั่วเกิดชั่ว นี่ผลของกรรม นี่คือผลของมัน

ถ้าผลของมัน เห็นใหม่ เราได้ผลนี้มาเราก็ได้ชาตินี้มา เราได้อายุขัยนี้มา ที่นี้ได้อายุขัยนี้มา ถ้าเราเพลิดเพลิดไปกับโลกเราก็อยู่กับโลก ถ้าประสบความสำเร็จทางโลกมันก็ประสบความสำเร็จทางโลก แต่เราประสบความสำเร็จทางโลก แต่เรามีจิตใจ เรามีความรู้สึกนึกคิด เราประสบความสำเร็จทางธรรม ประสบความสำเร็จทางธรรมคือควบคุมหัวใจที่เป็นนามธรรมให้อยู่ในอำนาจของเรา

ถ้าอยู่ในอำนาจของเราเนะ เรามีสติปัญญาอยู่ในอำนาจของเรามันก็เป็นสัมมาสมาธิ แล้วถ้ามันเกิดปัญญา เกิดภาวนามยปัญญา มันแยกแยะ เห็นใหม่ เราทำหน้าที่การทำงานทางโลก เราต้องมีสติปัญญา เราต้องมีปฏิภาณไหวพริบ เราจะประกอบธุรกิจต่างๆ เราต้องควบคุม เราต้องมีนโยบายที่เราจะควบคุมกิจการของเราได้ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติในหัวใจของเรา มีสติปัญญา เราจะควบคุมความรู้สึกนึกคิดของเราได้ ควบคุมความรู้สึกนึกคิดเราแล้วจับได้ จับรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณ ได้ แล้วเราแยกแยะ เราใช้ปัญญาแยกแยะ แยกแยะอะไร?

เพราะ! เพราะกิเลสตัดหาความทะยานอยากมันก็อาศัยรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณ หาผลประโยชน์ของมันเหมือนกัน มันก็อาศัยความรู้สึกนึกคิดของเรานี้แหละไปหาสิ่งต่างๆ เข้ามาเผาผลาญมัน เรามีสติปัญญา ก็เอาสติปัญญา เอาความรู้สึกนึกคิดมาตีแผ่ มาตีแผ่ว่าคิดอย่างนี้ถูกต้องไหม? ถ้ามันคิดถูกต้องแล้ว นี้อรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณ มันเกิดขึ้นมาอย่างไร? มันมีอะไรผูกพันมัน? มันเกิดขึ้นมา

ถ้ามันเกิดขึ้นมา เห็นใหม่ คุณิวเวลาพระอรหันต์นะ นี่สุอุปาทิเสสนิพพาน สะคือเศษส่วนภารา หเว ปัญจักขันธา ชั้น ๕ นี่เป็นภาระ มันเป็นภาระที่จะดำรงชีวิตนี้ให้มันสิ้นอายุขัยนี้ไป แต่ถ้าเราเป็นปุถุชน นี่ขันธมาร ชั้นนี้เป็นมาร รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณเป็นมาร เพราะมันมีมารใจ

นี่ถ้าขันธมาร ความคิดก็เป็นมาร รูปก็เป็นมาร เป็นมารเพราะอะไร? เพราะไม่ถูกใจ ไม่พอใจ ไม่มีสิ่งใดพอใจสักอย่างหนึ่ง นี่ขันธมาร แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์ไม่มีกิเลส เห็นใหม่ ตีแผ่เอารูป รส กลิ่น เสียง เอารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูณ มาพิจารณาแยกแยะแล้วจนทำลาย

หมด นี่ตัดป่า ทำลายพญามาร ทำลายสิ่งที่เป็นต้นหาคความทะยานอยากออกทั้งหมด นี่มันก็เป็น
ภาระเฉยๆ

ฉะนั้น ความคิด นี่ความคิดเหมือนกัน ความคิดอันหนึ่งมีความคิดที่เป็นมาร เอาแต่ความ
ทุกข์ร้อน เอาแต่ความรู้สึกนึกคิดมาเบียดเบียนตน ความคิดอันหนึ่ง ความคิดอันหนึ่งเป็นมรรค
เป็นมรรคคือว่ากำลังต่อสู้แก่ใจกัน กำลังต่อสู้แก่ใจกัน ที่เรากวนากัน เราพยายามปฏิบัติกัน
ปฏิบัติตรงนี้ไง ถ้าปฏิบัติตรงนี้ เห็นไหม เวลามรรค มรรคคือทางเอก มรรคคือมัคโค ทางอันเอก
ที่เขาจะเข้าไปชำระล้าง ถ้าชำระล้าง สิ่งนี้เป็นนามธรรมทั้งหมด

เราประสบความสำเร็จทางโลกแล้ว ทางโลกเราก็ต้องมีสติปัญญา เราก็ต้องใช้บริหาร
จัดการเหมือนกัน เวลาทางธรรมนะ เวลามันเข้าไปแล้วมันละเอียดลึกซึ้ง ลึกซึ้งเพราะมันเป็น
นามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม เห็นไหม ทางโลกมันยังมีบัญญัติ มันมีการตรวจสอบต่างๆ มันรู้ว่า
ใครคคใคร โกงได้ทั้งหมดแหละ แต่เวลากิเลสต้นหาคความทะยานอยากมันเบียดเบียนเรา มันคค
โกงเราเราไม่มีสิ่งใดที่ไปตรวจสอบมัน

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา สติปัญญาจะไปตรวจสอบความคิด ตรวจสอบความคิด เราเห็น
โทษของมันเอง เห็นโทษว่าโทษนี้มันเกิดจากอะไร? เกิดจากเราเอง เกิดจากเราไม่ทันความคิด
ของเราเอง พอเราทันความคิดของเรา เห็นไหม เราเอาความคิดมาแยกแยะอีก ความคิดมันมีสิ่ง
ใด? นี่สิ่งที่ว่าเป็นมารๆ ความคิดที่เป็นมาร มันทำไมถึงเป็นมาร มันเป็นมารของมันเพราะอะไร?
เพราะเวลามันคิดเราก็ตามความคิดไป เราร้อนไปกับมัน แต่ถ้าเวลาเราพิจารณาของเราไปแล้ว
ความคิดมันเป็นไตรลักษณ์ มันเป็นไตรลักษณ์ มันเกิดขึ้น มันตั้งอยู่ และมันก็ดับไป เวลามัน
เกิดขึ้นมันก็เผลอน ตั้งอยู่มันก็เผลอน ดับไปแล้วมันไปไหนล่ะ? มันไปไหน?

นี่พูดถึงถ้าเห็นความจริง เอ๊ะ! เราโง่ๆ พิจารณาแยกแยะๆ ขนาดไหน ถ้าพิจารณาแยกแยะ
ไปบ่อยครั้งเข้า พิจารณาเข้าไป แยกแยะเข้าไป มันจะไปเห็นแล้วมันสังวณนะ พอสังวณมันก็
ปล่อย พอปล่อยนี้ตังคปหาน ปล่อยแล้วปล่อยเล่า ปล่อยแล้วปล่อยเล่า พอถึงที่สุดนะมันขาด!
เวลาขาดขึ้นมาความคิดทุกอย่างมันอยู่ของมันปกตินี้แหละ แต่เวลาขาดสังวณมันขาดไป
สักกายทิฎฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส

สักกายทิฎฐิคือทิฎฐิ ทิฎฐิที่มันหลงผิด มันก็ยึดมั่นของมันว่าเป็นเราๆ สรรพสิ่งเป็นเรา
เพราะมันมีสักกายทิฎฐิ ทิฎฐิที่ความเห็นผิดใจ แล้วปัญญาเข้าไปแยกแยะให้มันเห็นถูกใจ พอ

มันเห็นถูกแล้ว พอเห็นถูกมันก็ปล่อยวางเฉยๆ ใจ มันไม่ถึงที่สุดใจ แต่เพราะปัญญามันรอบ ทุกอย่างมันรอบพร้อม มันขาด เวลามันขาด เห็นใหม่ ชันช์เป็นชันช์ จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ นี่เวลาขาด กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ ชันช์ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชันช์ ๕ มันแยกของมัน มันแยกของมัน เห็นใหม่

นี่ใจองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในพุทธศาสนาไม่ให้เชื่อใคร กาลามสูตรไม่ให้เชื่อใครเลย ให้เชื่อความจริงที่มันเป็นขึ้นมา ความจริงที่เป็นขึ้นมามันมีคุณสมบัติอย่างไร? สมบัติอย่างเริ่มต้นมันก็เชื่อของมัน ถ้าสมบัติมันดีขึ้น ทุกอย่างดีขึ้นมันจะเป็นประโยชน์กับใจดวงนี้ ใจดวงนี้เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันถึงมีสุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวานามยปัญญา

ปัญญาถ้ามันเกิดขึ้นมาแล้ว เห็นใหม่ เราเกิดในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกิดมาจิตใจของเราก็มีสิ่งที่มีความดีงามในหัวใจ ถ้าเราไม่มีความดีงามในหัวใจนะ เราจะไม่รักษาชีวิตเราให้อยู่ในร่องในรอยอย่างนี้ มีศีลธรรมจริยธรรมในจิตใจของเรา เพื่อให้จิตใจของเรามีความร่มเย็นเป็นสุข พอสมควร เอวัง